

Leerlingen aan het woord

'Wij zijn geen sneeuwvlokjes die wegsmelten'

Het aankomende VO-congres staat in het teken van de belevingswereld van leerlingen. Hoog tijd om aan jongeren zelf te vragen welke thema's hen bezighouden. Jesse Bosker (16), Rafke Hagenaars (18), Willemijn van Orsouw (15) en Faber Huisman (16) gingen in gesprek.

Tekst: Simone de Bruijn • Fotografie: Ton Zonneveld

Jesse, Rafke, Willemijn en Faber hebben één ding gemeen: ze vinden het allemaal belangrijk dat leerlingen in het onderwijs participeren. Alle vier zijn ze dan ook betrokken bij de medezeggenschapsraad op hun school én de recent opgerichte Scholierenraad (zie kader). In het gesprek dat ze hebben voor het VO-magazine, bereiken ze al gauw consensus over zaken waar ze zich zorgen over maken: prestatiedruk, mentaal welzijn, vapes en drugsgebruik, digitalisering en kansengelijkheid.

PRESTATIEDRUK

Volgens Jesse heeft de prestatiedruk die jongeren ervaren, alles te maken met de toetscultuur. "De norm is: we krijgen les over een hoofdstuk, vervolgens maken we een toets waarvoor je een cijfer krijgt, en we gaan door

met het volgende hoofdstuk. Doordat er zoveel nadruk ligt op het toetsen als afvinkmiddel, raakt het leren ondergesneeuwd."

Rafke beaamt dit. Zij heeft binnenkort zelf toetsweek. "Ik noem het ook wel: zweten, weten en vergeten. Leerlingen gaan keihard blokken, ze maken de toets, en de volgende dag is iedereen de stof weer vergeten. We moeten allemaal hoge cijfers halen: voor onze vervolgstudie, voor onszelf, voor onze ouders. Dat is het systeem waarin we zitten. Van leerlingen hoor je dat ze vaak spanning ervaren voor een toets en bang zijn voor een onvoldoende."

Ook Willemijn merkt het in haar klas wanneer er een toetsweek is, alhoewel ze er zelf nuchter onder blijft. "Klasgenoten zijn chagrijnig en ze letten minder goed op in de les. Iedereen zit met zijn hoofd bij de toetsweek. Bij mij beginnen de zenuwen meestal pas tien minuten voor de toets. Ik ben soms bang dat ik het niet haal, maar ik blijf positief. In principe komt het altijd wel goed." Faber herkent de prestatiedruk, maar ziet aan de andere kant een zesjescultuur. "Zo van: 'een zes is ook goed

Jesse Bosker (16), 6 vwo, Sneek

"Wanneer iemand een drie haalt, gaat de leraar vervolgens toch door met het volgende hoofdstuk. Wat heb je dan geleerd? Gebruik toetsen weer waar zij oorspronkelijk voor bedoeld zijn: niet als afsluiting van een hoofdstuk, maar als middel om voor de toekomst van te leren."

'Doordat er zoveel nadruk ligt op het toetsen als afvinkmiddel, raakt het leren ondergesneeuwd'

genoeg'. Maar hoe dan ook: de hoeveelheid toetsen is enorm. We hebben elke twee maanden een toetsweek en buiten die weken om hebben we ook wekelijks een toets." Jesse vindt dat er een andere toetscultuur moet komen. Volgens hem bestaat de huidige toetscultuur uit momentopnames. "Een cijfer zegt alleen iets over hoe goed je iets op een bepaald moment op kan schrijven. En wanneer iemand een drie haalt, gaat de leraar vervolgens toch door met het volgende hoofdstuk. Wat heb je dan geleerd? Het toetsen moet anders vorm krijgen, bijvoorbeeld formatief. Gebruik toetsen weer waar zij oorspronkelijk voor bedoeld zijn: niet als afsluiting van een hoofdstuk, maar als middel om richting de toekomst van te leren."

MENTAAL WELZIJN

De huidige prestatiedruk heeft ook effect op het mentaal welzijn van leerlingen. Hier maken de leerlingen zich alle vier zorgen om. Rafke: "Ik heb laatst in een rapport gelezen dat jongeren hun leven steeds lager waarderen. Ik zie dat in mijn eigen omgeving. Ook de suïcidecijfers onder jongeren stijgen." Willemijn vult aan: "In mijn school hangen veel posters van 113 suïcidepreventie, vooral bij de trappen."

Het mentale welzijn van jongeren wordt mede beïnvloed door sociale media en corona. Jesse: "Sociale media hebben een grote invloed. We krijgen continu het perfecte plaatje voorgeschoteld, waardoor je onrealistische ambities krijgt. Dat kan ertoe leiden dat je je depressief voelt." Faber zegt dat ook corona ertoe heeft geleid dat leerlingen meer druk ervaren. "Leerlingen van onze generatie hebben toch een achterstand opgelopen."

Daarnaast zijn er grote thema's waar de jongeren zich zorgen over maken. Faber: "We maken ons zorgen over het klimaat, over de woningnood, over onze toekomst." Rafke beaamt dit. "Ik wilde dat we ons alleen maar zorgen hoefden te maken over het onderwijs. Maar er gebeuren zoveel dingen in deze tijd. De zaken die Faber benoemt, en ook conflicten in de wereld. Het is het totaalpakket waar jongeren de hele dag mee bezig zijn."

Willemijn vult aan dat er daarnaast veel druk ligt op het maken van de juiste keuze: "We hebben een scala aan vervolgopleidingen, maar je kunt je keuze maar één keer maken en dat moet je goed doen. Anders kun je daar later spijt van krijgen." Volgens Faber speelt diploma-inflatie

'Ik noem het ook wel: zweten, weten en vergeten'

Rafke Hagenaars (18), 6 vwo, Breda; voorzitter van het LAKS
 "Ik wilde dat we ons alleen maar zorgen hoefden te maken over het onderwijs. Maar er gebeuren zoveel dingen in deze tijd ... Het is het totaalpakket waar jongeren de hele dag mee bezig zijn."

hierbij een grote rol. "Veel mensen zijn tegenwoordig hoogopgeleid. Wat is een wetenschappelijk diploma nog waard? We moeten niet alleen kijken naar een vervolgstudie, maar ook naar wat we daar later mee kunnen doen."

VAPES EN DRUGS

De leerlingen maken zich tevens zorgen over vaperen en drugsgebruik onder jongeren. Willemijn: "Op het schoolplein staat om de vijf meter wel een groepje te vaperen of te roken. Ik heb zelf ook een tijdje gevapt, en ik merkte dat mijn conditie achteruitging. Ik werd steeds vermoeider en had elke dag die nicotinekick nodig." Jesse herkent dit op zijn school. "Bij ons hadden we lange tijd een groep leerlingen die rookten en vaperen voor de ingang. Dat werd een steeds groter probleem. Nu mogen ze dat alleen doen op een andere plek, aan de zijkant van de school. Vaperen wordt helaas genormaliseerd. Mensen doen net alsof vaperen minder erg is dan roken." Faber vult aan: "Vaperen is nog veel minder lang bekend dan roken. Bij roken

werd pas na decennia vastgesteld hoe schadelijk dat was. Ik denk dat jongeren de risico's niet inzien."

DIGITALISERING

Rafke vindt dat burgerschap en digitale vaardigheden een plek moeten krijgen in het curriculum van basisvaardigheden. "Hoe kun je goed deelnemen aan de maatschappij die steeds meer online wordt? Zeker nu artificial intelligence (AI) zijn intrede doet. Overigens geldt dit niet alleen voor leerlingen, ook leraren moeten weten hoe ze bijvoorbeeld met ChatGPT moeten omgaan." Faber is het hiermee eens. "AI zou in het curriculum moeten zitten. Scholen zouden les kunnen geven over hoe je AI op een positieve manier kunt gebruiken. Dat hoort bij de huidige samenleving." Jesse stelt dat jongeren van nu niet beter weten dan dat alles digitaal is. Daarbij hoort natuurlijk ook de discussie over mobiele telefoons in de klas. "Persoonlijk ben ik vóór het verbod op mobieltjes in de klas. De school moet een omgeving zijn waar je goed kunt leren. Mobieltjes zorgen

Willemijn van Orsouw (15), 4 vmbo gl/tl, Eindhoven
 "We hebben een scala aan vervolgopleidingen, maar je kunt je keuze maar één keer maken en dat moet je goed doen. Anders kun je daar later spijt van krijgen."

'We maken ons zorgen over het klimaat, over de woningnood, over onze toekomst'

bewust of onbewust toch voor afleiding. Natuurlijk moet je digitale vaardigheden leren, maar dat kan ook via een laptop of een tablet en onder toezicht van een docent." Faber is het hiermee eens, maar denkt dat het lastige is dat het gaat om een richtlijn vanuit de overheid in plaats van om een wet. "Ik merk dat het voor onze schoolleiding lastig is om er een regel van te maken omdat het om een richtlijn gaat. Het voelt toch alsof het dan minder verplicht is."

KANSENONGELIJKHEID

Digitalisering brengt de leerlingen bij het volgende punt: kansenongelijkheid. Niet iedereen kan immers een eigen device aanschaffen. In de praktijk blijkt dat dit op scholen verschillend geregeld is. Rafke: "Bij de ene school krijg je een apparaat in bruikleen, maar ik ken ook scholen waar je verplicht een MacBook moet aanschaffen. En soms biedt de school een apparaat aan." Willemijn vindt dat een school leerlingen niet mag verplichten om een specifiek apparaat aan te schaffen. "Scholen moeten het aanbieden, maar de mogelijkheid moet ook bestaan om je eigen apparaat te gebruiken." Rafke vindt het onbegrijpelijk dat de Wet gratis schoolboeken nog niet is uitgebreid met een apparaat. "Een apparaat wordt zo langzamerhand meer gebruikt dan boeken tijdens de les." Ook de vrijwillige ouderbijdrage leidt volgens de leerlingen tot kansenongelijkheid. Willemijn: "Op mijn school zitten veel leerlingen met verschillende achtergronden. Voor de examenreis moesten we 400 euro bijdragen, een derde van de leerlingen kon daardoor niet mee. De school had wel rekening gehouden met leerlingen die dit bedrag niet konden betalen, maar het waren er uiteindelijk te veel." Bij Faber in de klas werd aan ouders gevraagd om extra bij te dragen als ze wat konden missen. Faber: "Daardoor kon bij ons in de klas iedereen mee op schoolreis."

NIET EERLIJK

Verder vindt Willemijn het niet eerlijk dat er weinig tweetalig onderwijs wordt aangeboden op het vmbo. "Er zijn maar enkele vmbo-scholen in heel Nederland die tweetalig onderwijs aanbieden, tegenover meer dan honderdvijftig voor havo en vwo. Ik doe zelf tweetalig onderwijs en een klasgenoot van mij moet drie kwartier met de bus reizen om naar onze school te kunnen. Zij wilde graag tweetalig onderwijs volgen, maar zij heeft daardoor dus een lange reistijd en hoge kosten voor het openbaar vervoer. Die kosten kan niet iedereen betalen."

Faber Huisman (16), 5 vwo, Middenbeemster
 "Zelf heb ik het idee dat ik als vwo-leerling best veel kansen krijg. Maar als je een niet-westerse achtergrond hebt of als je thuis geen Nederlands spreekt, zijn je kansen in de samenleving veel minder."

Faber maakt zich ook in bredere zin zorgen over kansenongelijkheid in de samenleving. "Zelf heb ik het idee dat ik als vwo-leerling best veel kansen krijg. Maar als je een niet-westerse achtergrond hebt of als je thuis geen Nederlands spreekt, zijn je kansen in de samenleving veel minder. Of kijk naar het aanschaffen van een koopwoning. Jongeren die een jubelton kregen, konden veel makkelijker een koopwoning krijgen. Gelukkig is de jubelton nu afgeschaft."

Rafke refereert aan nieuwe cijfers van het CBS over bijles. "Daaruit blijkt dat er in rijkere gemeenten meer geld aan bijles wordt uitgegeven dan in armere gemeenten. Ook zijn er in rijkere gemeenten meer docenten werkzaam, omdat daar betere arbeidsvoorwaarden worden geboden. Onderwijs zou de gelijkmaker moeten zijn, maar hieruit blijkt dat onderwijs juist voor ongelijkheid in de samenleving zorgt."

VEERKRACHTIG

Ondanks alle zorgen over de prestatiedruk, het mentale welzijn, de toekomst, vapes en kansenongelijkheid is het vialt het over één ding eens: de jongeren van nu zijn veerkrachtig. Faber: "Ik ben het er niet mee eens dat mensen jongeren wegzetten als mietjes die alleen maar zeuren. Wij proberen juist verandering teweeg te brengen door actie te voeren en door te lobbyen bij de overheid." Rafke sluit af: "Soms worden we weggezet als sneeuwvlokjes die wegsmelten. Maar wij geven niet op, sterker nog: wij gaan de problemen wel oplossen."

'Wij proberen juist verandering teweeg te brengen'

SCHOLIERENRAAD

In 2016 ondertekende de VO-raad het convenant 'Versterking samenspraak leerlingen' met LAKS, dat in 2021 nog werd herzien. In dat convenant, dat gaat om leerlingparticipatie, werd benadrukt dat het belangrijk is dat alle scholen een leerlingenraad hebben en dat die ook goed wordt begeleid en van informatie wordt voorzien. Sjoerd Vrijburg, beleidsadviseur Burgerschap en Goed Bestuur bij de VO-raad, vond dat de VO-raad niet kon achterblijven bij de scholen: "Ook voor ons is het belangrijk om van leerlingen te horen wat ze van het onderwijs vinden. Daarom zijn we samen met LAKS de

Scholierenraad begonnen." In de Scholierenraad zitten 20 tot 25 leerlingen van verschillende onderwijsrichtingen. "Tijdens bijeenkomsten van de Scholierenraad bespreken beleidsadviseurs van de VO-raad diverse thema's met de leerlingen, zoals kansengelijkheid, brede brugklassen en sociale veiligheid. Van hen horen we uit de eerste hand wat deze thema's betekenen voor leerlingen en hoe hun school met die thema's omgaat. Dat is belangrijke informatie voor ons, die we bijvoorbeeld gebruiken als we met OCW in gesprek zijn."

Expertisepunt Burgerschap
 Dé verzamelplek voor alles rondom burgerschapsonderwijs in het po, vo en mbo

www.expertisepuntburgerschap.nl

Platform **Bijeenkomsten**

Adviseurs **Leernetwerken**

Helpdesk telefoon 030 - 2856611
 info@expertisepuntburgerschap.nl

Altijd de juiste match **dRo** interim, werving en trainingen voor onderwijs

Als grootste bureau voor interim-leidinggevenden in het onderwijs, zorgen we voor de juiste match tussen jouw vraag en de kandidaat.

"Een verbindend leidinggevende"
 "Het was fijn dat deze interimmer ons het afgelopen schooljaar bij kon staan. Hij is een verbindend leidinggevende met oog en oor voor mensen aan wie hij leidinggeeft."
Krimpenerwaard College
 Ervaring van onze opdrachtgever

"Pakt het adequaat op"
 "Betrokken. Weet goed verbinding te maken met de teamleden en korte tijd in te werken. Je kunt zaken aan haar overlaten. Pakt het adequaat op. Fijn dat ze het vakgebied van de opleiding kent."
Hogeschool Inholland
 Ervaring van onze opdrachtgever

Op zoek naar een interim-leidinggevende of starten als interim-leidinggevende in het onderwijs?
 info@deroo.nl